

Alte Drucke

Davidis Chytræi In Historiam Iosvæ, Iudicvm, Rvth, in Prophetas & Psalmos aliquot; & Sententias Syracidæ

Chyträus, David

Lipsiae, 1592

VD16 C 2504 T. II

Caput II.

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.

Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

urn:nbn:de:gbv:ha33-1-148122

successus laborum ac cætera bona promissa suo tempore certò exhibenda à DEO expectent: nec offensi periculis & miserijs pariter vagantibus per bonos & malos animo frangantur. Hanc artem vitæ (inquit quidam) vt intelligamus & exerceamus, vtraq; virtute opus est, timore & fide. Timor obedit mandatis Dei. Fides intuens Deum statuit nos iuari & regi ac regi à DEO, & petit ac expectat bonos euentus iuxta promissionem. Non labor in Domino vester inanis erit. ac in talibus exercitijs lux fidei stuentis à Deo nobis propter Christum propitio nos iuari & regi in omni vita, crescere debet.

Et de promissione Messia, quam, etsi differat aduentum suum, & polittiam hanc per Chaldaeos deleri sinat, tamen suo tempore certò exhibitum iri, & iusticiam ac vitam æternam credentibus donaturum esse, præcipue Habacuc hoc loco concionatur.

Caput II.

Super custodiam meam stabo, & figam gradum super munitionem, & cōtemplabor, vt videam, quid dicatur mihi, & quid respondeam ad arguentem me.

RESPONSIO ad Querelam & obiectionem primo capite amplificatam: Deus differt pœnas, sed certò impios puniet, & credentes defendet & præmijs ornabit, tum in hac vita tum in omni æternitate.

* Regula vitæ. Fideliter & constanter DEO in mea voca-

tione obediam, vt miles suam stationem & locum sibi attributum tueatur, nec frangar impatientia aut desperatione, etiamsi pios ab impijs opprimi, & aduentum Messia ac liberationes differri videam. Hæc magnæ partis concionum in Ecclesiaste Salomonis summa & scopus est. ^β Quid dicatur mihi IN VERBO DEI, quid loquatur DEVS in verbo suo, non meis cogitationibus & dubitationibus indulgebo, non ex euentibus secundis aut aduersis iudicabo de voluntate DEI, sed in verbo DEI adquiescam, quod certò venturum esse Messiam patribus promissum, & propter eum mihi remissionem peccatorum & vitam æternam credenti certo donari adfirmat. Interea iubet me in hac vita obedire mandatis DEI, & DEO euentus commendare. Subditus esto Deo, mandato munere fungens, Et spera in dubijs & pete rebus opem. ^γ Ad argumentum meum, passive, ad argumentum, superiore capite propositum. Si est Deus iustus & verax, iustis benè erit, impij punientur, & certò euenient promissa à Deo.

Et ^δ respondit mihi Dominus, & dixit, Scribe ^ε visum, & explana eum super ζ tabulas: vt ^η percurrat qui legerit eum. Quia adhuc ^θ visio procul, & apparebit ^ι in finem & non mentietur.

^δ Verbo à se tradito, seu viua ipsius voce, seu infusum ad flatuq; Spiritus sancti peculiari, propheta reuelato, seu libris sacris scripto. ^η Prophetiam seu verbum tibi reuelatum. Prophetas iubet scribere verbum à se traditum. Nos iubet

iubet

iubet legere & scrutari scripturas sacras, & doctrinam ac consolationem in omnibus ærumnis & doloribus ex illis haurire. Est enim hæc scriptura θεό-
 γραφία, diuinitus prophetis inspirata, utilis ad docendum, &c. 2. Tim. 3. Rom. 15. Ioan. 5. & Idem quod **S C R I B E**. Veteres enim tabulis ceratis ex codicibus arborum sectis, stilo ferreo scribebant, ita ut acuta stili parte literas exararent, lata corrigerent & delerent. Vnde Horatius, Sape stilum vertas, iterum quæ digna legi sunt Scripturus. * Vt citò intelligere possit lector, quid huic argumento respondendum sit. * Vltio ad tempus **ἡμεῖς ἡμεῖς** prophetia seu promissio de aduentu Christi & defensione ac salute piorum & pœnis impiorum; suo tempore diuinitus constituto & definito, certissimè implebitur. * Repetit mutatis verbis quod iam dixerat, Tempore à **D E O** definito & constituto fient quæ promissa sunt.

Si * moram fecerit, expecta illum: quia [^] veniens veniet, & non tardabit.

Ecce qui [^] incredulus est, non erit recta anima eius in semetipso.

sumus subtractionis filij, in perditionem: sed fidei in acquisitionem animæ.

Psal. 27. Credo me visurum bona Domini in terra viventium. Sed expecta Dominum, viriliter age, & confortetur cor tuum, & expecta Dominum. Psal. 130. Sustinuit anima mea in verbo eius, sperauit anima mea in Domino. A custodia matutina vsque ad noctem speret Israël in Domino, μέλλει τὸ θεῖον, ἐπὶ τοιαύτων φύσει. Differt enim **D E V S** in ærumnis auxilium & liberationem propter quinque causas. Vt nostra fides, inuocatio & spes exerceatur & fiat ardentior. Quia vult nos, non ex (nobis ipsis tanquam idolis) nostra sapientia & consilio pendere, sed sua sapientia & voluntate paterna vitam nostram gubernare. Vt nostra constantia exploretur. Vt præsentia Dei in mirandis liberationibus illustrius conspiciatur. Vt gratitudo fiat ardentior & diuturnior.

χρόνια τὰ τῶ θεῷ, ἐς τέλος δὲ οὐκ ἀδενῆ. ἐς τέλος οὐ μὲν ἐσθλοὶ τυγχάνουσιν ἀξίων οἱ δεκανοὶ ὡσπερ πεφύκασι οὐ πᾶς εὐτύχουν αὐτῶν. ἡ βαρύνει μακάρων ὡραὶ φίλαι, ἀλλὰ ποθηταὶ ἐρχοῦντ' ὡσεὶ βίβωσι ἀεὶ ἀγαθὸν τι φέροισαι.

* Simplificissima est & grauissima sententia, quam latinus interpretes exprefit. Vt enim fides, totius Christianæ pietatis & salutis nostræ basis est, quæ sola tranquillitatem & pacem conscientiæ, in omnibus vitæ huius negocijs, doloribus, ærumnis & morte ipsa adfert. (Rom. 4. 5. Eph. 3. Ebr. 11.) Ita qui incredulus est, & vel doctrinam à Deo traditam negligit ac contemnit; vel opinionones de **D E O**, & vitæ mores, hac regula vitæ immota non gubernat; vel in verbo **D E I** ac promissione gratiæ & misericordiæ **D E I** propter Christum promissæ firmiter in omnibus vitæ negocijs & calamitatibus, & morte ipsa, non acquiescit: non erit recta anima eius in semetipso, nullam certam & firmam doctrinæ & vitæ normam, nec consolationem in doloribus & ærumnis veram & efficacem, nec tranquillitatem & lætitiā conscientiæ vllam habere poterit. Esa. 7. Nisi credideritis non permanebitis. Syrac. 33. Hypocrita in lege erit ὡς ἐν καταγίδι πλοῖον, sicut cymba seu nauicula in turbulenta & saua tempestate iactata, nusquam consistere,

filere, nullum portum seu firmam consolationem habere poterit, sed tandem succumbet trepidationi & dolori, & dubitationum ac desperationis fluctibus submergetur. Sola fides innixa Deo trepidantia firmat Pectora, & in mœsto securum tempore tempus Præsumit confisa DEO. Epistola ad Ebraeos cap. 10. Græcam interpretationem retinet, *εάν υποσείληται, οὐκ ἐδοκίμη ψυχὴ μετ' ἐν αἰσῶν*. Si subduxerit se, non complacitum est animæ mee in eo, non probat eum anima mea. *וְיִשְׁבַּח ה' אֱלֹהֵינוּ* Non recta (erit) anima eius (DEI) in eo, subducente se, seu incredulo. nam prius adfixum ad Deum, posterius ad incredulum retulerunt, & verbum *וְיִשְׁבַּח* Vppellatiua foemin. præteritum seu participium, verterunt, *εάν υποσείληται, ἀπὸ υποσείληται* subducere se ex dissidentia in arcem aliquam munitam, vbi tutus & incolumis conseruetur. Pij verò fide in DEO adquiescentes Turrim fortissimam habent nomen Domini, Iustus confugiet ad eam & saluabitur. 2. Paral. 20. Credite Domino, & securi eritis. Hi in curribus, & hi in equis nos autem in nomine Domini DEI nostri.

Nos autem non sumus subductionis (filij) ex ijs qui se subducunt, trepidantes & diffidentes DEO & ad alia præsidia deserto DEO confugientes: ad interitum qui intereunt & damnantur, sed fidei, adquiescentis in DEO nobis propter Christum propitio, seu ex ijs, qui credunt, *εἰς σωτηρίαν ψυχῆς*, ad animæ salutem. Significat autem *וְיִשְׁבַּח* proprie fauces montium, quas Græci *πέλας* nominant, & turrim seu arcem, ad fauces montium extructam, qualis Ierosolymæ fuit supra vallem, quæ montem Sion à monte Moria dirimebat fluuiolo Gihon irrigatam, 2. Paral. 33. 27. Nehem. 3. Inde verbum Piel *וְיִשְׁבַּח* & *וְיִשְׁבַּח* per arctas fauces temerario ausu contendere, vel ex impaudentia sine fide aliquid aggredi & tumultuari, sicut Israëlitæ Num. 14. Deut. 1. Horum nec animæ rectæ ac iustæ & Deo placentes sunt, nec prosperos & rectos successus eorum molitiones habent, sondern gehen den Krebsgang. Cum autem arces seu turres quas *וְיִשְׁבַּח* nominant, in excelsis & sublimibus locis sitæ sint: Santes elatum & superbum reddit. Nabugdonosor seu Baldasar peruerso animo præditus extollit & effert se. vel vt proprijsimè verbum Ebraeum reddi putatur, elata est, non recta anima eius in eo. Sed illustriorem & grauiorem latiusque in omnibus vitæ negotijs & pietatis exercitijs patentem sententiam latina versio vetus & vsitata expressit.

IVSTVS autem ^{est} FIDE In lege Dei, in Iurisprudentia, in Philosophia, & civili hominum vita, IVSTVS est qui facit legem, seu obedit legibus: vitans scelera quæ lex prohibet, & faciens honesta opera quæ lex præcipit. *ὅτι δὲ δικαιοσύνη συνίσταται πρὸς ἐξουσίαν τοῦ θεοῦ* Iustum q. d. iustum, quod lex iussit. *δικαίον ἀ δίκη*, *Recht*, Rectum, ad normam legis congruens.

Ideo quidam, sceleratè corruptentes hoc dictum, fingunt, vnum quemque honestè viuentem, seu opera lege mandata facientem, in sua religione seu fide, siue Iudaica, siue ethnica, siue Christiana, siue Mahometica saluari, contra has æternas & immotas Christianæ religionis regulas: Qui credit in filium, habet vitam æternam, qui non credit filio, non videbit vitam, sed ira Dei manet super eum. Iohan. 14. Nemo venit ad patrem, nisi per filium. Alij sic interpretantur: *iustus*, scilicet operibus, faciens bona opera; placet DEO & fit hæres vitæ æternæ cum accedit fides, id est, professio doctrinæ

Erina Christiana, credens omnibus quae ecclesia Christiana credenda pro-
 ponit. Sed hanc corruptelam Paulus Gal. 3. hoc dictum Abacuc iusticiae
 legis expressè opponens refutat. Quod autem ex LEGE nemo iu-
 stificetur, manifestum est. Quia IVSTVS fide vivit. Lex autem non est
 ex fide, sed qui fecerit ea, vivet in eis. In hac antithesi disertè adfirmat Pau-
 lus, neminem lege seu operibus, seu faciendo legem coram Deo iustificari.
 Non igitur significat IVSTVS hoc loco facientem legem, sed Dei Chri-
 sti iusticia gratis imputata acceptum & placentem DEO: seu habentem re-
 missionem peccatorum, & reconciliatum Deo gratis propter Christum me-
 diatorem. FIDE, non solum notitia & professione articulorum reli-
 gionis Christiana, nec nudo ad sensu in genere articulos doctrinae veros esse
 credente, quam historicam fidem etiam diaboli habent: sed firma FIDUCIA
 promissionem gratiae seu remissionis peccatorum & salutis aeternae propter
 mediatorem amplectente, & certo statuente se à DEO propter Christum
 in gratiam recipi & verè diligi, & in arumnis Deum nobis adesse, opem
 ferre, mitigare miseras & certo daturum esse vitam ac gloriam aeternam,
 ideoq; firmo & lato corde in paterna hac DEI erga se benevolentia pro-
 pter Christum promissa perpetuo ad quiescente. de qua fide Paulinus inquit:
 Sola fides innixa Deo trepidantia firmat Pectora, & in mæsto securum tem-
 pore tempus Præsumit, confisa DEO: nam non metuenti Fidere causa Deo;
 fidant legionibus illi Nulla salutiferi quibus est fiducia Christi, Nos cru-
 cis inuictæ signum & confessio munit, Armatiq; Deo mentem, non quæri-
 mus arma Corporis, &c. SVA, non aliena fide, non aliorum meritis,
 Missis alijsue operibus, alieno sacrificuli opere ipsi applicatis, sed SVA pro-
 pria fide statuente SIBI ipsi Deum propitium esse, & vitam aeternam certo
 donari. Matth. 9. Confide fili, remittuntur TIBI peccata tua. VIVET,
 in omni aeternitate & in hac vita, etiamsi multis miserijs & arumnis preme-
 tur, tamen non opprimetur desperatione, non succumbet doloribus, non
 ruet in aeternum exitium, sed sustentabitur hac vera consolatione, quod
 Deum propter Messiam promissum sibi propitium habeat, nec fallat eum
 expectatio, sed DEVS credentem certo servabit. Non igitur aliena
 dicta de fide Abrahæ & Abacuc Paulus ad suam doctrinam de iustitia fidei
 detorsit. Etsi enim de bonis corporalibus promissiones Abrahæ & Haba-
 cuco traditæ loquerentur: tamen in his quoq; semper prælucere fidem acci-
 pientem remissionem peccatorum necesse est. Non potest Abraham à DEO
 petere & expectare heredem, David victoriam, Ioseph liberationem ex
 carcere, Abacuc liberationem ex captivitate Babylonica, nisi prius statuunt
 DEVM sibi propter mediatorem propitium & placatum esse. Quæcun-
 que igitur sint externa obiecta fidei, quæ sunt varia & multiplicia, si-
 cut tempora, personæ & negotia ferunt: tamen semper primum & principa-
 le obiectum fidei vnum est, videlicet, Remissionis peccatorum, & favoris
 divini propter Christum, seu Deus propitius iuxta promissionem. Hac
 regula animadversa, facile iudicari potest, testimonia de fide, ex Genesi &
 Abacuc rectè à Paulo Rom. 1.4. & Gal. 3. accommodata esse ad fidem, quæ
 accipit remissionem peccatorum propter Christum mediatorem. Sic in
 epistola ad Ebræos cap. 11. plurima exempla de fide congeruntur, vbi etsi
 dissimilia sunt externa negotia, tamen fides vnum principale obiectum, vi-
 delicet, Deum propitium iuxta promissionem intuetur;